

MTA-PTE Innovatív Egészségpedagógia Kutatócsoport
Beszámoló
2023. szeptember 1 - 2024. augusztus 31.

A kutatócsoport munkájának célja egy fenntartható, komplex iskolai függőség megelőző program kidolgozása és annak eredményességének vizsgálata a diákok és a tanárok körében. Továbbá a program megalkotásához szükséges szakirodalmi háttér, a magyar és külföldi Nemzeti Alaptantervek (NAT) egészségfejlesztési tartalmának kutatása, a hazai iskolákban jelenleg folyó egészségfejlesztési munka feltérképezése, és az egészségfejlesztési ismeretek oktatásának vizsgálata a pedagógusképzés és a témához kapcsolódó társszakmák kurrikulumban.

I. *Kutatásunk elméleti pilléréhez kapcsolódó vizsgálatok:*

A programunk elméleti pilléréhez kapcsolódó vizsgálatok nagy része lezárult ebben a periódusban. Az eredményekből eddig egy D1-es (<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0022440524000724?via%3Dihub>) és egy Q2-es (<https://www.frontiersin.org/journals/education/articles/10.3389/feduc.2023.1240909/full>) közlemény született. Befejeztük a hazai iskolákban a Teljeskörű Iskolai Egészségfejlesztés megvalósulását vizsgáló országos keresztmetszeti felmérés analízisét, a kapcsolódó kézirat jelenleg elkészítés alatt áll. Az elemzés részeredményeiről az XXIV. Országos Neveléstudományi Konferencián számolunk be „Helyzetkép az iskolai egészségfejlesztés megvalósulásáról egy országos hazai vizsgálat tükrében” címmel (https://onk2024.hu/doc/ONK2024_reszletesprogram_detailedprogram_v1.pdf). Ehhez a programpillérhez kapcsolódó, a 2023.09.01. – 2024.08.31. időszakra vonatkozó kutatási tervből a 2024.09.01. – 2025.08.31. időszakra áthúzódó vállalásokat képezi az MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoporttal közösen a magyar, svéd, finn, észt nemzeti alaptantervek egészségfejlesztő, egészségnevelő szempontú összehasonlító elemzése. Az elemzést a HECAT (Health Education Curriculum Analysis Tool) elemzési szempontjai mentén, valamint a QDA Miner dokumentumelemző program segítségével végezzük. Adatelemzésünk folyamatban van, eredményeinket 2 publikációban a Curriculum Studies in Health and Physical Education (Education, Q1) laphoz készítjük elő beadásra.

Kutatócsoportunk közreműködött a Nemzeti Népegészségügyi Program 2023-2033 szakpolitikai stratégia „Az ifjúság egészségfejlesztése” c. fejezetének elkészítésében, amely kézfogható ajánlást nyújt a döntéshozók számára az iskolai egészségfejlesztés eredményességének és hatékonyságának a növeléséhez (https://www.nnk.gov.hu/attachments/article/2542/NNP_2023_2033.pdf).

II. *Az iskolai függőség megelőző programhoz kapcsolódó kutatás*

Az első két év kutatási adatait elemezve, különösen a fókuszcsoport és az igazgatói mélyinterjúk adatai rávilágítottak arra, hogy az általunk kidolgozott program a három intervenciós iskolában különböző módon kerül megvalósításra. Ezen túl az egyik intervenciós iskola vezetőjével nagyon nehézkesé vált a kapcsolattartás, ami megnehezítette a harmadik évben a program megvalósítást és a kutatást. Ez utóbbit az előző két évhez képest jóval kevesebb diák és pedagógus részvételével tudtuk lebonyolítani ebben az iskolában. Ezen okokból a program eredményességét vizsgáló eredeti kutatási, illetve publikációs tervünket felül kellett vizsgálnunk. Az eredeti vizsgálati protokollnak megfelelően folytattuk a tanárok és a 2023/24-es tanévben ötödik osztályos tanulók körében a lelki egészség és szociális

készségeket vizsgáló kérdőíves felméréseket a 3 intervenciós és a 4 kontroll iskolában, de ezen túl hangsúlyt fektettünk a megvalósítást befolyásoló tényezők feltérképezésére is, és azoknak a programelemeknek a kutatására, amelyek stabilan meg tudtak/tudnak valósulni mindhárom iskolában. Ehhez alkalmazott strukturált interjúk adatai jelenleg elemzés alatt állnak.

III. Felsőoktatás, disszemináció

Folytattuk ebben a programperiódusban is a Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Karán a két egymásra épülő modulból álló, élménypedagógiai alapokon nyugvó, szabadon választható *Innovatív Egészségpedagógia I-II.* egyetemi kurzusunkat (Sápi Mária – Rákossy Zsuzsa (2024): *Iskolai egészségfejlesztéshez szükséges kompetenciák és ismeretek oktatásának újszerű megközelítése a pedagógusképzésben. Interdiszciplináris pedagógia és a korszakváltás bizonytalansága, XIII. Kiss Árpád Emlékkonferencia Tanulmánykötete* 263-280.o). A „whole school” egészségfejlesztési szemlélet értelmében hangsúlyt kapott az orvos- és védőnőképzés kurrikulum egészségfejlesztési tartalmának és módszertanának fejlesztése is. A PTE-ÁOK-on magyar és angol nyelven folyik az „Egy lépéssel több a gyermekek egészségéért” c. szabadon választható egyetemi kurzus (<https://aok.pte.hu/hu/egyseg/100/tantargy/2054>, <https://aok.pte.hu/en/egyseg/100/tantargy/2055>), amely élménypedagógiai és workshop módszertan használatával kézzelfogható iránymutatást és gyakorlati példákat szolgáltat orvostanhallgatók számára arról, hogy miként tudnak hatékonyan részt vállalni orvostanhallgatóként és praktizáló orvosként a gyermekek egészségfejlesztésében. Vizsgáltuk továbbá, hogy orvostanhallgatóként az egészségnevelő kortársoktatói tevékenység végzése milyen hatást gyakorol a praktizáló orvos egészségnevelés, prevenció iránti elkötelezettségében. Eredményeinket „Az iskolai kortárs egészségnevelői tevékenység lehetséges szerepe az orvusképzésben” címmel közzeltük (<https://osf.io/preprints/psyarxiv/yd49s>).

A SZTE ETSZK Preventív Egészségügyi Gondozás Tanszék oktató védőnői számára „Hatékony, innovatív módszerek a védőnői egészségfejlesztési tevékenységben” címmel tartottunk képzést 2024 július 1-3 között. A képzés célja a védőnőképzésben oktatók, az iskolavédőnők módszertani tárházának diverzifikálása volt, a Z generáció igényeinek megfelelő egészségfejlesztési tevékenységhez, az egészséget támogató attitűd és egészségmagtartás formálásához alkalmas gyakorlatok, technikák tanítása. Ezek a módszerek, gyakorlatok a 2024/2025-ös tanévben a végzős védőnő hallgatók egészségfejlesztés-egészségnevelés tantárgyaiba beemelésre kerültek.

Kutatócsoportunk részt vesz a Bethesda Gyermekkórház „Mozdulj a NETről a valóságra” programjában is (<https://aktivmagyarorszag.hu/aktiv-eletmod/egeszsegsport/mozdulj-a-netrol-a-valosagra/>), melynek célja a gyermekek rekreációs célból történő képernyőidő csökkentése. A kutatócsoportunk dolgozta ki az ehhez kapcsolódó 5 órás pedagógus továbbképzés és 2 órás szülői oktatás anyagát, amely 2024 októberétől a Református Pedagógiai Intézetnél kerül meghirdetésre.

Megkezdjük egy 30 órás akkreditált pedagógusképzés anyagának összeállítását is, melynek alapját a Károli Egyetemen meghirdetett kurzusaink szakmai tartalma képezi. A szakmai anyag feltöltését az OH akkreditációs felületére 2025 tavaszán tervezzük.

A kutatócsoport 2023 szeptember- 2024 augusztus 31 közötti időszakban megjelent tudományos publikációi:

1. Árva, D; Vokó, Z.; Sápi, M.; Cselkó, Z.; Rákossy, Z.: The influence of institutional characteristics on implementing school-based universal addiction prevention: a Hungarian mixed-methods nationwide study on the state of implementation, barriers, and facilitators. *FRONTIERS IN EDUCATION* 8, 16 p (2024), Q2 (<https://www.frontiersin.org/journals/education/articles/10.3389/feduc.2023.1240909/full>)

2. Juhász, Á.; Sebestyén, N.; Árva, D. ; Barta, V. ; Pártos, K. ; Vokó, Z.; Rákosy, Z.: We need better ways to help students avoid the harms of stress: Results of a meta-analysis on the effectiveness of school-based stress management interventions JOURNAL OF SCHOOL PSYCHOLOGY, 23 p. (2024), *DI* (<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0022440524000724?via%3Dihub>)
3. Árva, D ; Vokó, Z ; Sápi, M ; Cselkó, Z ; Rákosy, Z: Addiction prevention & mental health support in Hungarian elementary schools: a mixed-methods study, EUROPEAN JOURNAL OF PUBLIC HEALTH 33 : Suppl 2. pp. 608-608., 1 p. (2023), *QI* (https://academic.oup.com/eurpub/article/33/Supplement_2/ckad160.1524/7327886)
4. Sápi, Mária; Rákosy, Zsuzsa Egészségfejlesztési tevékenységhez szükséges kompetenciák és ismeretek oktatásának újszerű megközelítése a pedagógusképzésben. Interdiszciplináris Pedagógia És A Korszakváltás Bizonytalansága XIII. Kiss Árpád Emlékkonferencia Tanulmánykötet (2024) ISBN 978-963-490-620-9 https://www.researchgate.net/publication/380396495_INTERDISZCIPLINARIS_PEDAGOGIA_ES_A_KORSZAKVALTAS_BIZONYTALANSAGA
5. Árva Dorottya, Sápi Mária, Rákosy Zsuzsa: Függőségmegelőzés a magyar általános iskolákban: Országos vizsgálat a megvalósításról és annak befolyásoló tényezőiről. Egészségnevelés és a pedagógusok-pedagógusképzők kompetenciái (2024) ISBN 978-615-6637-27-7 <https://pk.kre.hu/images/kutatas/2024/Egeszsegneveles.pdf>
6. Árva Dorottya, Cseh Annamária, Jeney Anna, Dunai Diána, Major Dávid, Zörgő Szilvia: Az iskolai kortárs egészségnevelői tevékenység lehetséges szerepe az orvostudományban (2024) Lege Artis Medicinae (<https://osf.io/preprints/psyarxiv/yd49s>)

Konferencia előadások:

- Ágnes Juhász, Nóra Sebestyén, Dorottya Árva, Zsuzsa Rákosy: School based stress management interventions: Results from a meta-analysis. 37th Annual Conference of the European Health Psychology Society, Bremen, Germany, 4-8 September, 2023 (<https://2023.ehps.net/wp-content/uploads/2023/09/EHPS-Handbook-for-upload.pdf>)
- Szanyó, Gáborné: Hogyan lehet egy egész tantestületet bevonni az iskolai egészségfejlesztésbe?- jó gyakorlat a Talentum Református Általános Iskolából. XIII. Kiss Árpád Emlékkonferencia, Debrecen, szeptember 15 (<https://tab.mta.hu/debreceeni-teruleti-bizottsag/esemenyek/xiii-kiss-arpad-emlekkonferencia>)
- Sápi, Mária; Rákosy, Zsuzsa: Egészségfejlesztési tevékenységhez szükséges kompetenciák és ismeretek oktatásának újszerű megközelítése a pedagógusképzésben. XIII. Kiss Árpád Emlékkonferencia, Debrecen, szeptember 15 (<https://tab.mta.hu/debreceeni-teruleti-bizottsag/esemenyek/xiii-kiss-arpad-emlekkonferencia>)
- Rákosy, Zsuzsa; Árva, Dorottya: A hazai iskolai egészségfejlesztés: gyakorlatok, nehézségek, perspektívák egy országos felmérés tükrében. XIII. Kiss Árpád Emlékkonferencia, Debrecen, szeptember 15 (<https://tab.mta.hu/debreceeni-teruleti-bizottsag/esemenyek/xiii-kiss-arpad-emlekkonferencia>)
- Rákosy-Vokó Zsuzsa, Sápi Mária: Egészségfejlesztéshez szükséges kompetenciák és ismeretek oktatásának újszerű megközelítése a pedagógusképzésben. Mester és Tanítvány országos tanárképzési konferencia, Budapest, ELTE TKK, 2023. november 11. (<https://tkk.elte.hu/content/mester-es-tanitvany-orszagos-tanarkepzesi-konferencia-2023-november-11.t.36734>)
- D Árva, Z Vokó, M Sápi, Z Cselkó, Z Rákosy: Addiction prevention & mental health support in Hungarian elementary schools: a mixed-methods study, 16th European Public Health Conference, Dublin, Ireland, 8 - 11 November 2023 (<https://ephconference.eu/repository/conference/2024/Dublin%20Programme%20Book.pdf>)

- The influence of institutional characteristics on implementing school-based universal addiction prevention: a Hungarian mixed-methods nationwide study on the state of implementation, barriers, and facilitators - Dorottya Árva, SHE ACADEMY 2024, 3-4 June 2024, University of Silesia in Katowice, Poland (https://us.edu.pl/centra-badawcze/opmim/wp-content/uploads/sites/56/Bez-kategorii/SHE_Academy_2024_Final-Program.pdf)
- Dorottya Árva, Zsuzsa Rákossy: Implementation of addiction prevention in Hungarian elementary schools PhD Scientific Days 2024 Budapest, 9-10 July 2024 (<https://phd.kmcongress.com/osszefoglalo/11548>)
- Árva Dorottya: EHPS 2024 38th Annual Conference of the European Health Psychology Society: The potential role of being a near-peer school health educator in medical education, Cascais, Portugal, 3-6 September, 2024 (https://2024.ehps.net/wp-content/uploads/2024/09/ehps-2024_abstracts-Page-numbers.pdf)